

Šel a nadával. Tak to bylo vždycky: Jak se napil, začal nadávat. Nejdřív nebi. Proč ne? Copak nebe někomu patří? Potom se pustil do celého okolí. Na tom také nic není: jsou to všichni dohromady, ale nikdo zvlášť. V návalu vzteku nadával na celou vesnici Vū Đai. Ale ve Vū Đai si každý říkal: „Celá ves nejsem přece já!“ A nikdo si jeho nadávek nevšímal. To bylo k zlosti! Všem nadal do čubčích synů, ale nikdo mu neodpovídal. Zatraceně, copak pil zbytečně? Nebyl vlastně k politování? Který blbec ho zplodil jen proto, aby byl tak nešťastný? Však dá tomu ničemovi, co ho přivedl na svět, co proto! Skřípal zuby a nadával na padoucha, který mu dal život. Ale cožpak ví, kdo to byl? Jen nebesa to vědí. Ani on, Chí Phèo, ani nikdo v celé vsi Vū Đai...

Rybář, který si jednoho časného jitra vyšel na úhoře, ho našel nahého, promodralého, zabaleného do záplatované sukne u opuštěné cihelny. Sebral ho a dal jedné slepé vdově. Ta ho potom prodala bezdětnému výrobcí mlýnků na loupání rýže. Po řemeslníkově smrti zůstal jako kůl v plotě a nechával se najímat do služby, kde se dalo. Ve dvaceti letech se stal oráčem u pana Kiéna, starosty, který je teď ctihodným Kiénem, neboť se stal stařešinou rodu. Povídalo se, že starostovu třetí ženu přes její mládí často cosi bolelo. Posílala pro Chí Phèa, aby jí masíroval nohy, třel břicho, proklepával záda a kdovíco ještě. Také se říkalo, že se pan starosta, postrach vesnice, své třetí, ještě mladé ženy bál. Byla baculatá, tváře měla růžovoučké, a jejího manžela sužovaly bolesti v zádech. Koho už bolí záda, ten se obyčejně bojí ženy a je chorobně žárlivý. Někteří lidé tvrdili, že starosta na statného oráče žárlil, ale ze strachu před ženou si netroufal nic říci. Jiní zas říkali, že oráč zneužívá důvěry třetí ženy, která měla na starosti zásoby v domě, a že krade peníze a rýži. Zkrátka každý říkal něco jiného, a nikdo nevěděl, co je pravda. Až jednoho krásného dne odvedli Chí Phèa na okres a povídalo se, že ho

vsadili do vězení. Nevědělo se, na jak dlouho, ale sedm či osm let po něm nebylo ani vidu ani slechu. Až se zčistajasna zase objevil ve vsi. Zprvu ho nikdo nepoznal, jak se změnil. Hlava dohola, černý lak na zubech oloupaný, osmahlá tvář, drzý pohled očí, to stačilo, aby člověku naskočila husí kůže. Měl černé kalhoty z hrubé látky a žlutý kabát. Poodhalenou hrud' měl tetovanou samými draky a fénixy obklopujícími bojovníka s kyjem, stejně tak obě paže. Hrůza pohledět!

Den po návratu se usadil na tržišti, jedl psí maso a zapíjel je kořalkou. Proseděl tam celé odpoledne, a když byl namol, vzal prázdnou láhev, šel k vratům pana Kiéna a volal na něj jménem, jímž ho v dětství oslovovali rodiče, aby ho urazil. Kién však nebyl doma. Když první paní viděla, že Chí Phèo přišel ztropit výtržnost, požádala druhou, aby tomu udělala přítrž. Ta poslala třetí, třetí zavolala čtvrtou, ale žádná se nakonec neodvážila vyjít a něco mu říci. Namol opilý pobuda mával prázdnou lahví a ženy byly v domě samy... Uzavřely pevně dveře, a opilec ať si zůstane venku, ať povykuje a poslouchá sám sebe, vždyť má hubu od ucha k uchu! Navíc tam s ním byli tři psi! To bylo rámusu! Sousedé mohli ohluchnout, ale v duchu se radovali. Odjakživa poslouchali od první, druhé, třetí i čtvrté ženy jen samé urážky. A teď se našel někdo, kdo jim to oplácí! A pěkně šťavnatě. Říkali si: „Jestlipak se teď starý Kién se synem budou ještě napařovat? To aby se jejich předkové v hrobě obraceli!“ Jiní, mírnější, jen šeptali: „Šťěstí, že starosta není doma...“ Mysleli tím nového starostu CƯỜNG, Kiénova syna, který byl nafoukaný a na vesničany se díval svrchu. Kdyby tak byl doma! A nepřáli si to zbytečně: už bylo slyšet zvučný hlas: „Co tu chceš, ty parchante? Co tu chceš, ty...“ Už je to tak, byl to hlas pana CƯỜNG. Zřejmě se právě vrátil. Bylo slyšet zvučnou facku. A hned se sypaly rány a kopance. Bude mít kosti napadrt! Najednou břink, láhev se rozprskla o sloup vrat! A jak ječí! Nadává a řve na celou ves, jako by ho na nože bral!

„Lidi! Pomoc! Lidičky! Ten zatracený Kién a jeho syn mě probodli! Ten bídák starosta CƯỜNG mě probodl! Lidičky!...“

Pak viděli, jak se Chí Phèo válí po zemi, řve a střepinou si drásá tvář. Krev se jen řinula, hrůza pohledět! S divokým štěkotem se na něj vrhli psi. Starosta CƯỜNG stál bledý, díval se na něj a pohrdavě se usmíval. Vždyť je to komedie! Chí Phèo sem prostě přišel ztropit výtržnost!

Lidé se seběhli. To by nikdo nevěřil, co se jich z okolních temných uliček vyrojilo! Rámusu bylo jako na tržišti. První paní, druhá, třetí, čtvrtá, celý dům ctihodného Kiéna odvážně vyšel a povzbuzen starostovou přítomností hrozil a chrлил nadávky. Ve skutečnosti byli všichni zvědaví, co Chí Phèo udělá. V té chvíli se starý pán vrátil.

„Pročpak je tu takový shluk?“ otázal se přísně. Lidé se uctivě klaněli a rozestupovali se. A Chí Phèo najednou ležel natažený bez hnutí a jen slabě sténal, jako by dodělával.

Starý pán na první pohled pochopil, oč jde. Byl přece kdysi starostou a pak představeným okresu. Něco takového ho nemohlo překvapit. Rozkřikl se na manželky: „Jděte domů! Ženské nic nevědí a všechno jen popletou!“ Obrátil se k vesničanům a řekl trochu mírněji:

„A vy také! Co se tady shlukujete?“

Rozcházel se beze slova jeden po druhém. Jedni z úcty, druzí ze strachu. Kdopak by si ve vsi dělal nepříjemnosti? Jen hlupák by se vystavoval nebezpečí, že bude muset svědčit! Na místě zůstal Chí Phèo a starý pán se synem. Teprve tehdy přistoupil starý pán k Chí Phèovi a mírně jím zatřásl:

„Chí Phèo! K čemu to všechno?“

Chí Phèo přivřel oči a zasténal: „Jen ať umřu rukou tvého syna. Ale jestli umřu, pamatuj, že někdo za to shnije ve vězení.“

Ctihodný pán se zasmál zvučným smíchem, pro který si ho lidé vážili:

„Co to meleš? Kdo ti co udělal, že chceš umřít? Cožpak se dá člověk zabít jako žába? Jsi opilý!“

Pak spustil přátelsky:

„Kdypak ses vrátil? Jak to, že ses nezastavil? Pojd' ke mně na čaj.“

A když se Chí Phèo stále nehýbal:

„Jen pěkně vstaň. Nejprve se napijeme čaje a pak si o tom promluvíme. Copak je potřeba dělat tolik povyku?“

Pokusil se Chí Phèo zvednout.

„Je to bída! Kdybych byl doma, tak se to nestalo. Popovídáme si a všechno bude v pořádku. Jsme přece dospělí lidé! To je všechno kvůli horkokrevnému Cườngovi, který jedná tak neuváženě. Jste nakonec oba stejní.“

Chí Phèo sice nevěděl, proč by měli být stejní, ale pocítil uspokojení. Předstíral krajní úsilí a posadil se. Starý pán viděl, že vyhrál, mrkl na syna a rozkřikl se:

„Tak co koukáš, starosto? Zasloužil bys! Ještě jsi nedal postavit na čaj? Pospěš si!“

Pomohl Chí Phèo vstát a řekl přitom ještě několik laskavých slov. Chí Phèo se jím nechal vést a snažil se kulhat jako chromý. V tu chvíli už trochu vystrízlivěl, už nevykřikoval a nenadával. Jakmile neslyšel sám sebe nadávat, cítil, jak jeho útočnost slábne. Vlídlost vždycky obměkčí. A pak, diváci se rozešli a on se cítil opuštěný. V srdci se mu probudila bázeň, ta neurčitá bázeň, která v něm byla odjakživa. A najednou viděl, že to přehnal. Jak se mohl opovážit dělat potíže rodině pana Kiéna, která měla čtyři generace představených okresu a starostů?

Ale jeho ješitnosti to polichotilo. Čímpak byl ve vsi? Bez příbuzných, bez přátel, a navíc úplný sirotek. A přece si troufl vzdorovat panu Kiénovi, představenému okresu, přední osobnosti vesnice Vü Đai a celého kraje, představiteli lidu Bắc Ký známému široko daleko. Kdopak by se toho v této obci s více než dvěma tisíci poplatníků odvážil? I kdyby měl proto přijít o život, nelituje toho. Pan Kién, který chrlíval oheň, se do něho nepustil, ba snížil se natolik, že ho pozval na čaj. Na to se Chí Phèo chytíl. Protože druhý ustupoval, chystal se on vstoupit. Ale zarazil se. Co když mu ten starý lišák něco vyvede, jakmile jednou bude v domě? Co je snazší než vytáhnout několik podnosů a nádob

nebo zlatých a stříbrných šperků, pověsit je Chí Phèoovi na krk, omráčit ho, spoutat a pak poslat ženy, aby křičely na celou ves, že byl dopaden při činu? Starý Kién, který celý život vysával lidi, má určitě něco za lubem, když se tak před ním rozsypal. Copak si myslí, že je tak hloupý, aby lezl tygrovi do tlamy? Ne! Chí Phèo se odtud nehne, bude se válet po zemi a křičet dál o pomoc. Ale po chvílce uvažování si řekl: K čemu to? Pan Kién řekl sotva slovo a lidé se rozešli. Kdo by se tedy ozval na jeho nové volání? Opilost ho už opustila a neměl odvalu drásat si obličej střepinou láhve. Nezbyvalo mu než jít dovnitř, ať se stane, co se má stát!

Když vstoupil, viděl, že jeho obavy byly přehnané. Bývalý starosta měl zřejmě v úmyslu urovnat všechno přátelsky. Pan Kién opravdu nebyl hloupý. Život ho naučil bát se jen rytířských hrdinů a ubožáků zahnaných do úzkých. Chí Phèo nebyl hrdina, ale na ničem mu nezáleželo. Proč chovat zášť k takovým lidem? Vyždímej měkké, a tvrdé nech plavat. Úředník, který chce vydírat lidi bez rozdílu, přijde brzo o střechu nad hlavou. Pan Kién nejednou opakoval toto poučení svému synovi. Byl-li ten hlupák starostou, tedy jen díky otci. Nebyť jeho, ostatní by ho už dávno utopili na lžici vody.

At si říká kdo chce co chce, není snadné být významnou osobností. V této obci s více než dvěma tisíci poplatníků, vzdálené od okresních a provinčních měst, by se mohlo zdát hračkou ždímat lidi. Ale nevěřte tomu, že starostovi stačí posadit se na rohož a vybírat peníze. Před několika lety jeden geomant prohlásil, že tvar vesnice Vü Đai připomíná „hejno ryb peroucích se o kořist“. A skutečně, přední lidé ve vsi byli takovými rybami. Pod pláštěm zdvořilosti se každý snažil druhého ošidit a svězt se mu po hřbetě. Cožpak může člověk vědět, jestli tohohle Chí Phèo neposlal jeden z nich? Mohlo by mu přijít draho neustoupit a chtít to hnát na ostří. Když úřad stíhá vlasatého, je zbytečné chytat plešatého. Nebylo by nic snazšího než posadit Chí Phèo do vězení, ale rozhodně by odtud jednou vyšel, a pak by teprve nedal pokoj. Bývalý starosta myslel na případ s Thøem, na který nikdy nezapomene.

Thọ byl tvrdohlavec, který se otevřeně stavěl proti němu. Pan Kién čekal jen na příležitost, aby ho zpražil. Nečekal dlouho. Chlapík se brzo zapletl do jakési krádeže a byl zatčen. Dalo se čekat, že teď se ta ztracená existence už neodvážív ve vsi ukázat. Pan Kién byl spokojen, že má trn z paty venku. Ale jednoho večera, když klidně seděl a dělal pořádek ve svých papírech, vtrhl k němu Thọ bez výstrahy s nožem v ruce. Postavil se ke dveřím se slovy: „Čekni a je po tobě!“ Den předtím utekl z vězení a přišel si pro průkaz na jméno řádného člověka a pro sto stříbrníků, aby mohl zmizet. Dodal: „Udělej, co chci, a už mě neuvidíš. Jinak tě probodnu a nikdo mi nezabrání odejít. Jestli chceš tedy ještě vidět ženu a děti, poslechni mě.“

Pan Kién takové řeči rozuměl. Thọ zmizel beze stopy.

Ale v životě, když bambus stárne, raší ze země mladé výhonky. Vyzraje slušný člověk vůbec někdy na rošťáky? Sotva Thọ odešel, vrátil se do vsi voják Chúc. Kdysi, než z obce odešel, to nebyl žádný drzoun. Lidé mu přezdívali Hrouda. Udělal všecko, co se mu nařídilo, učurával do kalhot, sotva na něj někdo křikl, a byl ochoten zaplatit dva đôngy daně místo jednoho. Měl rozkošnou ženušku, ale neodvažoval se ani hnout prstem, když se jí dvořili před jeho očima. Mlčel jako ryba a čekal, až se vrátí domů, aby ji pokáral. Tak to v životě chodí; byl tak dlouho hodný, až zhloupl. A po hlupácích, zvláště v této vesnici, se lidé vozí, že se už ani neodvažují zdvihnout hlavu. Ať dělal Chúc sebetěžší práci, byl stále chudý. Všechno, co vydělal, se mu hned zase rozběhlo. Každý se ho snažil ošidit a on vždycky mlčel a nechal si to líbit. Nakonec se dopálil a dal se na vojnu. Ale to si pomohl! Kdyby se byl nedopálil, zůstala by mu žena. Tu a tam by se o ni asi podělil s jinými, ale přece jen by byla jeho. Protože se ale dopálil, ztratil ji úplně. Jeho hodná ženuška byla ještě mladá, měla jen dvě děti, jiskrné oči, červené tváře, a najednou byla bez muže. Kdo by vydržel mít denně na očích něco tak chutného?

Vojáková žena bydlela u cesty. Starostův zástupce se u ní zastavoval, když chodil v noci z herny, noční hlídač také a soused tam chodil potají. A dokonce starý Điên, hlídač s prošedivělými

vlasý, který strávil celý život ve službě starostům, tam občas vzklouzl, aby se jí dvořil. Náhoda tedy udělala z ženy vojáka Chúca veřejnou holku, kterou si drobní vesničtí funkcionáři podávali, aniž je to co stálo. Sám pan Kién, ačkoli měl tehdy tři ženy, nemohl odolat a obrátit se zády k tomuto štěstí poslanému z nebes. Nic na tom neprodělal, spíš ještě získal. Vždycky když si šla Chúcova paní pro peníze, které jí muž posílal, musela přivést starostu, aby potvrdil její totožnost. Nikdy nikdo neviděl, aby starosta jedl za své, když jde někomu potvrdit totožnost. To je samozřejmé. Ale pan Kién se nespokojil jen jídlem a pitím a obyčejným úplatkem, pokaždé ještě přiměl svou chráněnkou, aby si k němu sedla do vozíku a strávila s ním den v provinčním městě.

Těch několik đôngů, které dostala, se rozlétlo a druhý den zbyla pro její děti sotva hrst cukroví nebo - což bylo neslýchané štěstí - dva či tři rýžové koláče s vepřovou paštikou. Všechny vojákovy oběti byly dobré jen k tomu, aby si jeho žena každý měsíc užila veselý den ve starostově společnosti.

Není jasné, zda si toho náš voják byl vědom a vlastní domácnost se mu zprotivila, ale jisté je, že nepřišel domů, ani když mu třiletá služba skončila. Po nějakém čase dostal starosta zatykač na vojáka jménem Trần Văn Chúc. Sotva odpověděl, že se dotyčný do vsi nevrátil - objevil se. Předvolali ho tedy, a také se hned dostavil v doprovodu své ženy a dvou dětí. Nepustil však starostu vůbec k řeči, vytáhl nůž a řekl:

„Nebudu před vámi nic skrývat. Jsem odsouzen pro vraždu. Jestli se nade mnou neslitujete a zatknete mě, žena a děti pojdu hladu. Protože tak jako tak umřou, probodnu je radši na místě. Pak mě můžete poslat do vězení.“ S očima podlitými krví mával nožem a bylo zřejmé, že je schopen zabít, a asi nejen svou ženu a děti. Když byl hotov pobít vlastní rodinu, co by mu zabránilo podříznout ještě někoho jiného? Pan Kién chvilku přemýšlel a pak ho poslal pryč se slibem, že to uváží. Uvážil to tak dobře, že zločin utajil. Pokaždé když přišel zatykač, odpovídal, že se uvedený Chúc ještě stále nevrátil. A tak žil voják Chúc klidně ve své rodné vsi, zatímco po něm všude jinde pátrali. Lidé se divili, když

viděli, jak je jeho manželka najednou vážná a věrná a jak pilně pracuje, aby uživila svého muže. Starosta a jeho zástupci náhle pokládali za zločin točit se kolem vdané ženy. Všichni zmoudřeli. Kromě bývalého vojáka – jeho nestoudnost přesahovala všechny meze. Obdělával zahradu a nikomu neplatil daň. Volali ho k pořádku – nadával. Chtěli mu zahradu zabavit – vyhrožoval nožem. Nebylo možné podat na něj žalobu, protože by všechno padlo na hlavu starostovi, který vědomě kryl vraha. A přece ještě nebyl voják spokojen. Jednoho dne, aniž kdo věděl proč, vzal znovu nůž a strčil ho panu Kiénu pod nos:

„Když jsem se dal na vojnu, poslal jsem ženě stovku. Nevím, co s ní udělala, možná že ji dala svým milencům, ale jistě je, že z té stovky nezůstal ani xu. Když jsem se jí ptal, tvrdila, že se bála mít ty peníze u sebe a že je tedy svěřila vám. Myslel jsem si, že třeba lže, tak jsem ji doma svázal a přicházím vás uctivě požádat, abyste mi tu stovku vrátil na obživu mých dětí. Jestli bude chybět jediný đồng, nenechám nikoho na pokoji.“

Starosta pochopil, že tak neurčité slovo jako „nikoho“ může zahrnovat i jeho. Pousmál se:

„Poslouchej, tvá žena mi opravdu nic nesvěřila.“ Chúc vykulil hrozivě oči a zařval: „Tak kdo sežral ty peníze?“

Pan Kién honem odpověděl:

„Ovšem jestli potřebuješ peníze na útratu, stačí slovíčko. Tím, že svou ženu zabiješ, peníze nezískáš. K čemu si dělat v krátkém životě velké potíže?“

Otevřel pokladnu a hodil mu pět stříbrňáků. Vysloužil se Chúc je vzal, uctivě pozdravil a šel se svým zabijákem domů. Od té doby byl vůči panu Kiénu uctivý a uznával ho za svého pána – pokud od něho tu a tam dostal nějaké peníze. Tak tomu bylo až do minulého roku.

Teď se zas pěkně vybarvil Chí Phèo. A býval to takový dob-
rák! Pan Kién ho jednou viděl, jak se, chudinka, celý třásl, když masíroval jeho třetí ženě stehna. A teď je najednou krvežíznivý a vyhrožuje. Když se provaz příliš kroutí, přetrhne se. První muž

ve Vū Đai totiž už dávno věděl, že je hloupé pouštět mladým lidem žilou tak, až utekli z vesnice. Z deseti, kteří tak odcházejí, se jich vždycky devět vrátí se zatvrzelým výrazem lupiče. Zkušený člověk utiskuje jen napůl. Nenápadně vás strčí do řeky a hned vám podá ruku, aby získal vaši vděčnost. Uhodí pěstí do stolu, aby z vás vyždímal pět stříbrňáků, ale jakmile má peníze v kapse, hodí vám deset xu „ze soucitu nad vaší chudobou“. Musí se umět poznat, jaký kdo je. Největší strach z úřadů mají zámožní lidé, kteří mají hezké ženy a hodné děti; ti se dají snadno vydírat. Naproti tomu lidi bez rodiny je jistě snadné zničit, ale nevynese vám to nic než jejich kosti. Dělat jim potíže znamená jen poskytovat nepřátelům příležitost, aby dělali potíže vám. Jako ve všech vesnicích byly i ve Vū Đai skupiny kolem určitých osob: skupina pana Kiéna, skupina četaře Tãa, skupina pověřence Tu Đama, skupina hodnostáře Bát Tùnga... Ačkoli si při vykořisťování mladých obdivuhodně rozuměli, potají se nenáviděli a čekali na okamžik vhodný k úderu. Starý pán také věděl, že cedí-li mírní lidé krev i pot, aby vykrmili své představené, představení zase musí někdy nastavovat krk těm nejbědnějším, kteří nemají co ztratit a jsou kdykoli ochotni někoho zapíchnout, především právě je.

Starý pán si nepotrpěl na nářky, protože ty nikomu nepomohou. Robotní poplatníci jsou celý život utlačováni. A pročpak? Protože umějí jen naříkat. Pan Kién nemařil čas pláčem. Lidi, které nemohl zlomit, bral do svých služeb. Říkal si: Ztřeštěnci jsou nakonec také k něčemu dobří. A dařilo se mu vítězit nad ostatními skupinami převážně tím, že dovedl – tu tvrdostí, tu smířlivostí – využít služeb zoufalců, kteří se nebáli ani smrti, ani vězení. Právě tito lidé prokazují nejlepší služby. Člověk jim dá pár šestáků, aby se šli napít, a pak je může poslat proti komukoli. Když padnou na paličáka, který nechce ustoupit, nerozpakují se do něho vrazit nůž nebo mu v tichosti zapálit dům. Když narazí na zelenáče, vpašují mu do domu láhev kořalky, vyvolají hádku a vykřikují to na celou vesnici. Kdyby jich nebylo, mohli by se hodnit a mírní vesničané ždímat jen při vybírání daní, a to je zrovna jednou za rok. Spoléhat jen na to, mohl by člověk prodat

vlastního otce a nesehnal by ty tři čtyři tisíce stříbrných, které musí mít, aby získal měděnou starostenskou pečeť.

Když se Chí Phèo vracel v noci od pana Kiěna, byl navýsost spokojený. Pan Kiěn mu nejen nic nevyčítal, ale dal pro něj zabít kuře a koupit kořalku a dokonce mu věnoval stříbrňák, aby si mohl vyléčit rány v obličeji. Nač tolik peněz? Vrávorál a smál se: tři xu by byly bohatě stačily. Ve vězení se naučil, jak se dělají některé tajné léky: stačí pár léčivých listů a jeho obličej bude v pořádku. Ten stříbrňák si schová na pití...

Pil tři dny a čtvrtý den vykulil na obchodnici hrozivě oči:

„Dneska u sebe nemám peníze. Dej mi láhev na dluh, večer ti zaplatím.“

Babka váhala. To stačilo, aby hned vytáhl krabičku sirek a podpálil jí slaměnou střechu. Vyděšená babka začala ječet a honem hasila začínající požár. Pak mu se slzami v očích podala láhev. Zlostně se na ubožáčku obořil a hrozil jí prstem:

„Patříš mezi lidi, kterým nevoní vlídné zacházení! Já tu tvou kořalku kupuju, já se tě o ni neprosím! Myslíš, že nezaplatím? Zeptej se ve vsi, koho chceš, jestli se to někdy stalo! Peněz mám dost! Mám je uložené u ctihodného pána. Odpoledne si pro ně dojdu a přinesu ti je.“

Babka se vysmrkala do podolku: „Neodvažovala bych se pochybovat o vašich slovech, pane, ale opravdu nemám peníze.“

„Vždyť povídám, že ti večer zaplatím!“ zařval. „Snad do té doby nepojdeš!“

Vzal láhev a odešel. Zamířil k malé svatyni u řeky, protože nikdy neměl vlastní střechu. Cestou ukradl v nějaké zahradě pár zelených banánů a sebral špetku soli na krámku pouliční obchodnice. Teď pil kořalku, příkusoval solené zelené banány a chutnalo mu to. Ať pil kořalku s čímkoli, bylo to dobré. Když byl hotov, otřel si ústa a potácel se k domu pana Kiěna. Každému, koho potkal, oznamoval: „Jdu si k ctihodnému panu Kiěnovi pro dluh!“

Jak ho pan Kiěn viděl vcházet do dvora, věděl, že přichází něco ztropit. Opilec měl oči podlité krví, nohy vratké, rty promodralé a breptavé. Ještě štěstí, že neměl prázdnou láhev.

„Kampak jdeš, Chí?“ zeptal se ho.

Chí Phèo hlasitě pozdravil:

„Klaním se, ctihodný pane. Uctívá poklona... Přišel jsem k vašim dveřím, abych vás o něco požádal.“ Jeho zalehlé hlasivky způsobily, že mu skoro nebylo rozumět, ale nic v jeho chování nenaznačovalo zlé úmysly. Drbal se na hlavě a za ušima a blábolil:

„Uctivost, pane, přiznávám se, že od té doby, co jste mě poslal do vězení, se mi tam zalíbilo. Ano, pane, je to tak. Ať mě nebe potrestá, jestli lžu! Vaše ctihodnost ani nemůže vědět, jak je člověk ve vězení šťastný. Tam je aspoň co jíst, kdežto tady, v rodné vesnici, nemám ani kousek země, do kterého bych mohl hůl zapíchnout. Nemám být z čeho živ. Vaše ctihodnosti, přicházím vás znovu prosit o službu: Pošlete mě zpátky do vězení...“

Starý pán se rozkřikl. Dělal to vždycky, když chtěl vyzkoušet nervy toho druhého.

„Vždyť jsi opilý, ničemo!“

Chí Phèo k němu přiskočil s očima v sloup a vztaženými rukama:

„Ale ne, pane, opravdu nejsem opilý. Přišel jsem vás poprosit, abyste mě poslal do vězení. Jestli odmítnete ... tak ... ctihodný pane...“

Hrabal po všech kapsách a nakonec něco vytáhl: malý, ale velmi ostrý nožík. Procedil skrz zuby: „Ano, ctihodný pane, jestli odmítnete, budu muset někoho zapíchnout. Pak mě určitě pošlete na okres.“

Nato sklonil hlavu a rozpačitě řezal okraj stolu z ebenového dřeva. Starý pán propukl v smích, na který byl tak pyšný, vstal a poklepal Chí Phěovi na rameno:

„Ty jsi mi divoch! Ale jestli chceš opravdu někoho zapíchnout, žádný problém. Četař Táo mi ještě dluží padesát ðòngů. Když se ti je podaří z něj dostat, máš kus zahrady jistý.“

Četař Táo byl ve vsi vysoce postavený muž, měl mocné spojence, kteří ztrpčovali život skupině pana Kiéna. Tohoto vojáka ve výslužbě s velkou penzí, dobrými styky a neobyčejnou výmluvností se všichni báli, dokonce i starosta. Vypůjčil si od pana Kiéna padesát đôngů už hezky dávno, ale odmítal je vrátit pod záminkou, že mu nový starosta pan Cường nedal při nástupu do své funkce žádný dárek. Ctihodný pán to spolkl a nevěděl, co dělat, protože voják Chúc, rváč, kterého měl ve svých službách, a jediný muž schopný čelit četaři, loni umřel. Chí Phèo by ho mohl nahradit a starý pán se rozhodl to vyzkoušet. Jestli se mu podaří četaře zmáčkout, dobrá. Jestli četař Táo zmáčkne opilce Chí Phèa, starý pán o nic nepřijde. Tak nebo tak, může jen vyhrát.

Chí Phèo už na nic nečekal a okamžitě se vydal k četaři. Začal nadávat hned na rohu uličky. Kdykoli jindy by to bylo skončilo v krvi: četař Táo mohl stejně dobře probodnout Chí Phèa, neboť se nikdy nevyhýbal boji. Ale ke svému nebo k Chí Phèovu štěstí byl toho dne upoután na lůžko. Možná že ani Chí Phèovy nadávky nevnímal. Když četařova žena ucítla táhnout z Chí Phèa kořalku, vzpomněla si, jak to všechno s dluhem bylo, rychle vzala padesát đôngů, které měla před manželem schované, a zaplatila. Ženy vždycky mají rády klid a snaží se řešit všechno smírně. K čemu se přít a dělat potíže? Nedalo se přece popřít, že si muž peníze půjčil... A padesát stříbrných pro ně nakonec nebylo tak mnoho. Soud by stál třikrát tolik.

Chí Phèo se vrátil se vztyčenou hlavou, pyšný sám na sebe. „Ze všech hrdinů ve vsi,“ myslil si, „se mi ani jeden nevyrovná...“

Starý pán, který dostal své peníze, aniž se musel obrátit na radu starších, byl velmi spokojen. Hned dal pět đôngů novému sluhovi:

„Těch padesát đôngů, které jsi přinesl, je samozřejmě tvých. Ale jestli si je necháš, za pár dnů nebudeš mít nic. Vezmi si tohle, aby ses mohl napít, a za zbytek ti dám kus zahrady. Když nebudeš mít půdu, z čeho budeš živ?“

Chí Phèo přikývl a šel. Za několik dní řekl starý pán synovi, aby mu dal pět sào zahrady na svahu nad řekou, právě

zabavených jednomu vesničanovi, který neplatil daně. Chí Phèo se stal najednou majitelem půdy. Bylo mu tenkrát sedmadvacet či osmadvacet let.

Bůhví kolik mu vlastně bylo teď. Jeho tvář nebyla mladá ani stará, ba ani to nebyla lidská tvář. Spíš jako by patřila nějakému zvláštnímu tvorovi. Při pohledu na zvíře se přece taky nedá poznat jeho stáří. Popelavě žlutý obličej byl křížem krážem zbrzděn rýhami a bylo těžké rozeznat, co jsou vrásky a co jizvy od střepin láhve. Sám už nevěděl, kolik skandálů způsobil, kolik násilností, vloupání a vražd ho přinutili spáchat. Neboť tohle byl hlavní obsah jeho života, jehož léta sám nedovedl spočítat. Neměl ani daňový list, kde se uvádí poplatníkův věk. V obecních záznamech byl stále veden jako už dávno zmizelý. Mlhavě si vzpomínal, že mu kdysi bylo dvacet let, že šel do vězení, potom že mu bylo pětadvacet – ale tím si nebyl tak jist. Protože dny a měsíce pro něho nic neznamenal. Byl neustále opilý. Z jedné opilosti upadal do druhé, přímo a bez přerušení, takže se všechny slévaly v jednu velikou, nekonečnou opilost. Opilý jedl, opilý spal, ještě opilý se probouzel, tloukl hlavou o zem, dráсал si obličej, nadával, vyhrožoval. Opilý pil, aby se znovu opil, a tak pokračoval v té nekonečné opilosti. Nikdy nevystřízlivěl, nikdy asi neměl dost jasno, aby si uvědomil, že je ještě na světě. Nejspíš také nevěděl, že je zloduch vesnice Vū Đai a postrach mnoha lidí. Jak mohl vědět, koho všeho připravil o majetek, kolik spokojených životů, kolik štěstí poničil, kolik slz a krve poctivých lidí prolil? Jak to mohl vědět, když všechno dělal v opilosti? Stačilo se napít, a udělal, co mu pan Kién nařídil. Celá ves se ho bála a vyhýbala se mu.

A proto nadával. Ale nejen proto. Také ze záliby, tak jako jiní opilci zpívají. Kdyby uměl zpívat, nemusel by možná nadávat. Naneštěstí pro sebe i pro druhé to neuměl. A tak nadával, jako právě dnes večer...

Spílal nebi, životu i celé vesnici Vū Đai. Nadával všem, kteří mu to neopláceli. Ale jim to bylo jedno. Kdo by si namáhal plíce?

V zlosti spílal tomu, kdo ho přivedl na svět, ale to bylo teprve každému lhostejné! Ticho ho přivádělo k nepřičetnosti: Člověk nemůže nadávat o samotě. To opravdu nemá cenu! A tak měl důvod se rozzuřit. Ano, byl to dobrý důvod k zuřivé pomstě. Pomstít se! Pomstít se komukoli! Zajde do kteréhokoli domu, nezáleží na tom, do kterého. Pustí se první uličkou, aby vymlátil a zapálil nějaký dům. To je ono, zahne do první uličky, která mu přijde do cesty... Á, tady to je, honem, honem...

Ale vyšel měsíc, krásný kulatoučký úplněk. Jeho záře proudila po bílé cestě. Hle, co černého a podivného se potácí po měsícem zalité pěšině? Klátí se to napravo, nalevo, najednou se to zmenší, za chvíli prodlouží, roztrhne se to na kusy, a pořád se mu to motá pod nohama. Zastavil se, koukal, a najednou se začal prohýbat smíchy. To, co se kroutilo na cestě, byl jeho stín. Popadal se za břicho, smíchy se celý svíjel. Poslouchat jeho nadávky je snad snesitelnější než poslouchat jeho smích. Už přešel první uličku, už přišel k uličce vedoucí k Lāngovi, starému vousatému věštci. Najednou ho něco napadlo: Zaskočí tam a rozmlátí tomu mizernému čaroději jeho vrzavá fidlátka na kusy. Stařík jednak věštil, jednak miškoval prasata. Jeho fidlání při věštbách týralo uši víc než kvičení čuníků.

Když k němu Chí Phèo přišel, stařík právě pil. Seděl na dvoře, hladil si vousy a pokyvoval hlavou. Chí Phèo se zastavil, díval se a stařík se mu zalíbil. Každý, kdo pil, se mu líbil. A najednou dostal žízeň. Nebesa, to byla žízeň! Žízeň, že by spálila krk... Bez váhání přistoupil ke starému, chytil láhev kořalky, zvrátil hlavu a pil, jen mu ohryzek poskakoval. Stařík natáhl krk jako opelichaný kohout, vykulil oči, ale nic neříkal. Už měl ztuhlý jazyk, a také by to nebylo nic platné. Dvě třetiny láhve měl stejně v sobě, zbytek dorazil Chí Phèo. Dopil, spokojeně zachrochtal a mlaskl jazykem, jako by chtěl ještě. Pak chytil věštce za vousy, obrátil mu obličej k měsíci a zasmál se. Stařík se také zasmál. Padli si do náručí a chechtali se jako dva staří blázni. Potom Lāng přinesl z domku další dvě láhve kořalky. Vyzval Chí Phèa, jen ať pije a o nic se nestará! Žena mu umřela před sedmi nebo osmi léty,

dcera měla nemanželské dítě a odešla. Stařík byl tedy sám, neměl mu kdo nadávat, mohl pít, kdy měl chuť. „Jen pij, jen pij, příteli zbloudilý z měsíčního paláce! Pij jako divý, pij, až z tebe kořalka poteče! K čemu je dobré si odříkat? Můžeš být bohatý a vážený, ale až umřeš, stejně tvému hrobu nikdo nebude říkat Vaše Excellence! Jsem už na světě přes padesát let, ale něco takového jsem nikdy neviděl! Zbude jen hrob, nic víc. Tak jaképak starosti, pij!“

Ještě nikdy se Chí Phèo tak nenapil jako tentokrát! Divil se, jak to, že s tímhle věštcem sedí a pije dnes poprvé. Pili jako duhy. Vypadalo to, že celá vesnice Vū Đai bude muset nechat pití, aby ti dva měli dost.

Když byly obě láhve prázdné, Lāng lezl po čtyřech po dvoře. Lezl jako krab a ptal se Chí Phèa: „Jak a na co se mám postavit?“ Chí Phèo ho převalil na záda, pohladil ho po vousech a potácel se pryč.

Rozhalil se na prsou, šel a drbal se. Drbal si prsa, pak krk, uši, hlavu. Byl podrážděný, celé tělo ho svědilo. Tu si vzpomněl, že jeho zahrada je na břehu tiché a čisté říčky. Svah kolem byl osázen morušemi, které se vlnily, kdykoli se do jejich pružných kmenů opřel vítr. Ale v jeho zahradě byly jen samé banánovníky a v rohu slaměná chýška. Za měsíčních nocí, jako byla tato, se po zahradě rozložily černé stíny banánovníků jako šaty sušící se na svahu. Jejich ohnuté listy se v bledém měsíčním světle leskly a chvílemi se ve větru hýbaly, jako by byly živé.

Chí Phèo se na ně se zájmem díval, jak šel dolů zahradou. Minul špinavou chýšku, dal se rovnou na břeh. Chtěl se vykoupat, aby se zbavil svědění. Pak se svalí rovnou v zahradě a bude spát. Škoda lézt do chýše, když je dusno, že se ani dýchat nedá. Chlapík jako on si může rozbít hlavu a neumře, tak co mu může udělat vítr a rosa... Když došel na břeh, zastavil se, protože se mu zdálo, že tam někdo je. Opravdu. Chí Phèo stál a tupě zíral.

Díval se na ženu, která seděla mezi dvěma džbány na vodu. Opírala se zády o banánovník. Určitě to byla žena - podle dlouhých vlasů splývajících na obnažená ramena... Holé paže jí bezvládně visely, do pootevřených úst svítil měsíc a spala jako

zabitá. Nohy měla natažené před sebou, černou sukni shrnutou... Asi jak se obracela, vyhrnul se jí živůtek a odhalil oblý bok. Celá byla vystavena měsíci, v jehož záři se všechno zdá krásné a bílé, ačkoli to možná ve dne vůbec bílé není. Chí Phèo najednou cítil, že má ústa plná slin, ale v krku sucho. Polkl a po celém těle mu přeběhlo podivné zamrazení. Zničehonic se roztrásl. Co to? Spíš by se měla třást ta ubohá žena, která si lehla a nerozvázně usnula hned u jeho chýše.

Byla to však jen Nở, hlupačka, o jakých se vypráví v pohádkách, a šereda, že by ji ani čert nechtěl. Její obličej, to byl Stvořitelův špatný vtíp: sražený tak, že se zdál širší než delší. Vpadlé tváře dovršovaly spoušť. Kdyby totiž byly plné, obličej by se tím zakulatil v prasečí tvář, jaká bývá na lidském krku dost často. Velký, plochý nos, červený a hrbolatý jako slupka pomeranče, splýval se rty, které – jako by nechtěly zůstat pozadu – byly natklé, až praskaly. Kromě toho žvýkala betel, takže se pokryly vrstvou zaschlých červených slin. Z úst jí trčely velké zuby, které ani nepobrala moc chytrosti, což byla výjimečná milost nebes, protože kdyby měla víc rozumu, byla by trpěla od chvíle, kdy si koupila první zrcátko. Byla z rodiny postižené malomocenstvím, a proto se jí vyhýbali. Ačkoli jí bylo určitě už přes třicet, byla ještě svobodná. Ve Vữ Đai se dívky vdávají v osmi letech a v patnácti mívají děti. Žádná nečeká s prvním dítětem do dvaceti. To znamená, že Nở nikdy manžela mít nebude. Nemá nikoho blízkého kromě staré svobodné tety. Nebesa to už tak zařídila, aby nikdo nebyl na světě docela sám. Teta pracovala pro jednu obchodnici s banány a betelem, jezdila s lodí do Haiphongu, někdy až do Hòn Gai a Cầm Phả, Nở se živila podělkováním ve vsi. Bydlely spolu v bambusovém domku kousek od Chí Phèoovy zahrady. Možná že právě proto se ho Nở nebála, ačkoli se před ním třásla celá ves. Delší sousedství vytváří zvyk, a zvyk málokdy nechává místo pro strach. Hlídači v zoologické zahradě vám řeknou, že tygři a panteři jsou mírní jako kočky. Ostatně proč by se ho měla bát? Nikdo se nemusí bát o ošklivost, chudobu a hloupost, a to bylo

celé její jmění. Kromě toho byl Chí Phèo málokdy doma, a pokud doma byl, byl hodný. Každý je hodný, když spí. A on chodil domů jen spát...

Nỏ chodila přes jeho zahradu dvakrát třikrát denně. Vedla tam pěšina k řece. Dříve tudy chodívali všichni, když šli k řece prát nebo pro vodu nebo se vykoupat. Ale od té doby, co se tam usadil Chí Phèo, si lidé postupně našli jinou cestu. Všichni, kromě Nỏ, kterou ani nenapadlo se řídit podle druhých. Buď příliš věřila v člověka, nebo ve svou nebojácnost, nebo byla umíněná, anebo prostě nechtěla měnit své zvyky. Zkrátka tudy chodila dál a nikdy se nic nestalo. Byl to už zvyk. Jednou vešla dokonce dovnitř požádat o oheň. Jindy chtěla od Chí Phèa trochu kořalky na masírování nohou. Ze spánku na ni zavrčel, ať si vezme v koutě, co chce, a nechá ho na pokoji. Nejednou se divila, proč se ho lidé tak bojí.

Ten večer šla jako obvykle k řece pro vodu. Měsíc, jasnější než jindy, se odrážel na hladině, a ta se třpytila jako rozsypané zlato. Míhotání světla bylo krásné, ale po chvíli unavovalo oči. Vál svěží větřík. Chtělo se jí spát, víčka jí ztěžkla a zavírala se. Vždycky na ni ničehonic přicházelo spaní, ať byla kdekoli, třeba při chůzi nebo při práci. Zívla a pomyslila si: Na vodu není spěch, postavím džbány a odpočinu si. Od oběda až do soumraku roztloukala hroudy. Chvilka strávená ve svěžím chládku, hladícím kůži, jí stačila ke štěstí. Svlékla blůzku, sedla si zády k banánovníku a nestydatě se rozvalila. Jenže ani nevěděla, co je nestydatě se rozvalit. Byla přece přihlouplá a dopředu moc nemyslela. „Copak je Chí Phèo doma?“ řekla si. „A až půjde domů, bude stejně ožralý jako prase a bude spát už po cestě, zaleze dovnitř a bude chrápat jako dřevo.“ Nemohla mít strach, že by jí něco udělal, z toho prostého důvodu, že se o to ještě nikdo nepokusil.

Seděla chvíličku a uvědomila si, že bude-li sedět dál, usne. Ve skutečnosti už napolo spala. Pomyslila si: „A co se stane, budu-li spát? Když půjdu domů, stejně si hned lehnu, mohu se tedy prospat tady. Teta se vrátí až za několik dní.“ A spala. Spala zdravě a hluboce.

Chí Phèo se stále opile díval a třásl se. Po chvíli se k ní ne-
slyšně přiblížil. Od té doby, co se vrátil do vsi, se poprvé choval
tíše. Nejdřív poodnesl džbány, pak k ní potichu přisedl...

Ně sebou trhla. Sotva se pohnula, přitiskl se k ní. Zmítala
sebou, otevřela oči, úplně přišla k sobě a poznala Chí Phèa. Pra-
la se s ním a hekala: „Pust... Budu křičet ... zavolám lidi ... pust
mě...“ Rozesmál se. Proč by volala lidi? Myslel si, že to může jen
on. Proč by to měl dělat někdo jiný? A tu se rozeřval. Řval, jako
by ho bodali. Řval a tlačil ji k zemi. Ně vyvalila překvapením oči:
Proč volá o pomoc? A nevypadá to, že by chtěl přestat. Naštěstí
lidi v okolí jeho křik nezajímal. Když volal o pomoc, nikdo si toho
nevšímal. Každý si jen ulevil nadávkou a spal dál. Chí Phèo řval
o pomoc pro své potěšení, jako jiní zpívají. A tak mu odpovídal
jen štěkot psů.

Tu se Ně rozesmála. Zaklela a plácla ho přes záda. Bylo to
plácnutí z lásky, protože ho tou rukou hned k sobě přitiskla.
A smáli se spolu...

Teď spali bok po boku... Děti spí, když se nakojí, dospělí, když
se pomilují. Spali jako ještě nikdy... Nad nimi bděl stále stejně
jasný měsíc... Sypal zlatý prach na třpytící se řeku...

K ránu se Chí Phèo pozvedl na jedné ruce. Necítil se dobře,
ruce a nohy měl zesláblé, jako by tři dny nejedl. Břicho měl
nadmuté a bolelo ho. Ta bolest byla každým okamžikem hor-
ší. Začal se svíjet. Najednou ho zamrazilo. Při každém závanu
větru se zachvěl. Chtěl vstát, ale měl těžkou hlavu a nohy ho
neudržely. Dělal se mu mžitky před očima. Ostrá bolest v břiše
ho zkroutila. Zvedl se mu žaludek, až se střeva obracela. Ně se
posadila a vyjeveně koukala. Její těžký mozek potřeboval čas, aby
si vzpomněl a pochopil.

Chí Phèo byl úplně vyčerpaný, svalil se na zem, oči měl otupě-
lé a tíše sténal. Na víc už neměl sílu. Z kaluže zvratků táhl pach
kořalky. Najednou se otrásl.

Ně se k němu přitiskla a položila mu dlaň na prsa. Teprve teď
pochopila a zeptala se ho:

„Tobě je špatně?“

Obrátil k ní oči, podíval se na ni, ale za okamžik se jeho pohled
zakalil. „Jdi dovnitř!“ řekla.

Chtěl přikývnout, ale hlava se ani nepohnula, jen přivřel
víčka. „Tak vstaň!“

Ale copak mohl? Chytila ho pod paží a pomohla mu. Potom
ho táhla, pověsil se jí na krk a oba se vrávoravě vlekli k chýši.

Neměl postel, jen bambusovou palandu. Položila ho na ni
a přikryla všemi cáry rohoží, které našla. Přestal sténat. Zdálo se,
že spí. Ona také usínala. Ale v chýši bylo příliš mnoho komárů,
a to jí připomnělo blůzu zapomenutou na zahradě. Vyšla ven.
Džbány jí připomněly, že šla pro vodu. Rychle se oblékla, nabrala
vodu a odnesla ji domů.

Měsíc ještě nezašel, do rána bylo daleko. Ně si lehla a chtěla
spát. Ale zase si vzpomněla na podivnou příhodu včerejšího veče-
ra. Usmála se, ospalost zmizela a tak se jen převalovala sem tam.

Když Chí Phèo otevřel oči, bylo už pozdní ráno. Slunce stálo
vysoko, jasně svítilo a ptáci štěbetali. Ale v chýši bylo šero. Za
jasného poledne tu bylo jako večer a tma tu nastávala, když venku
bylo ještě světlo. Chí Phèo si toho dosud nevšímal, protože nikdy
nebyl strážlivý.

Ale teď byl při smyslech. Sotva se probudil, bylo mu smutno,
v ústech měl hořko a v srdci neurčitý stesk. Tělo měl jako zmlá-
cené, ruce a nohy malátné. Nebo potřeboval kořalku? Otrásl se.
Zvedl se mu žaludek. Nechtěl kořalku ani vidět, jako nemocný
jídlo. A ptáci venku tak vesele zpívali! Lidé se cestou na trh smáli
a bavili. Rybář tloukl veslem o loďku, aby nahnal ryby do sítě.
Byly to jen všední známé zvuky, ale on je dnes slyšel poprvé...
Bylo mu z toho smutno.

„Za kolik jsi dnes prodala?“

„O tři xu míň jsem dostala, teta.“

„Ale to už se na tom nic nevydělá!“

„Nanejvýš pět xu na štůčku.“

„Opravdu? Ale pořád je to lepší než nic...“

Chí Phèo si domyslel, že se to baví ženské, které se vra-
cejí z trhu v Nam Định. Zase mu bylo smutno, protože mu ta

rozmluva připomněla něco z daleké minulosti. Byla doba, kdy snil o malé rodině. On by pracoval za mzdu jako oráč, žena by tkala. Jednoho vepřika by si nechali na chov. Až by se trochu vzmohli, koupili by si tři sào rýžoviště.

Povzdechl, neboť si uvědomil, že je starý a osamělý. Jak ten život utekl! A co se v něm vlastně stalo? Opravdu je starý. V jeho věku už nikdo nepomýšlí na založení rodiny. Jde to s ním z kopce. U lidí jako on, kteří spolykali tolik jedů a kteří tolik strádali, a přece nikdy nebyli nemocní, je nevolnost poplašné znamení, že je tělo se svými silami v koncích. Je to přehánka pozdního podzimu, která ohlašuje nastávající chladna a začátek zimy. Chí Phèo v duchu viděl stáří, hlad, zimu a nemoc – a samotu, která je horší než to všechno dohromady.

Naštěstí přišla Nõ. Kdyby byla nepřišla a kdyby dál přemýšlel, byl by se nad sebou rozplakal. Nesla košík a v něm pod pokličkou hrnc cibulové polévky. Hned v noci, když se převalovala na posteli, ji napadlo: Ten ztřeštěnec je vlastně chudák. A navíc je nemocný a sám. Nebýt jí, byl by v noci umřel. Měla dobrý pocit, že zachránila život člověka. Měla pocit, že ho má ráda jako dobrodinec obdarovaného, ale současně se mu cítila nějak zavázána. Myslela si: Kdybych ho teď opustila, byla bych nevděčnice. Koneckonců jsme spolu spali. Spali jsme spolu jako manželé. Slovo „manželé“ jí trochu přivádělo do rozpaků, ale ne že by se jí nelíbilo. Vždyť to byla tajná touha té ubožačky! Či snad v ní tělesné ukojení probudilo dosud neznámé city?

Věděla jen, že chce vidět Chí Phèa. Až se sejdou, určitě si vzpomenou, co se dnes v noci stalo. Bude jim to k smíchu? Ne. Byla to vlastně hrůza! Jak může být někdo tak nestoudný! Jenom tam seděla a on si dovolil se na ni přilepit. A když se jen trochu ozvala, ten nevychovanec začal křičet. Když se to tak vezme, byla hloupá. Čeho se vlastně chtěla dovolat. Jeho nezabije ani blesk, proto se ničeho nebojí. Dobře mu tak, že se mu udělalo zle. Ovšem po takové noci musí být úplně vysílený. Musí dostat něco k snědku. Když je mu špatně, může jen cibulovou polévku. Po ní se mu uleví. Sotva se rozednilo, běžela shánět rýži.

Cibuli ještě naštěstí měla. Uvařila polévku a nesla ji v hrnci Chí Phèovi.

Dočista ho tím ohromila. Když se vzpamatoval, cítil slzy v očích. Protože to bylo poprvé, co mu nějaká žena něco dala. Ještě nikdy se nestalo, aby mu někdo něco dal sám od sebe. Všecko si buď vymohl hrozbami, nebo ukradl. Hleděl na miskou s krouřící polévkou a ztrácel se v myšlenkách. Nõ po něm potají pokukovala a nakonec se rozesmála. Podíval se na ni a zdála se mu hezká. Láska zkrášluje. Cítil radost i smutek. A kromě toho něco, co se podobalo lítosti. A kdoví jestli to lítost nebyla. Lidé často litují svých zločinů, když už nemají sílu páchat další. Nõ ho pobídla, aby jedl, dokud je polévka horká. Vzal misku a zvedl ji k ústům. Jak to vonělo! Upil jednou, podruhé a řekl si, že kdo v životě neochutnal cibulovou polévku, nemá ani potuchy, jak je dobrá. Ale proč on k ní mohl přivonět až dnes?

Je to prosté, řekl si, neměl jsem nikoho, kdo by mi uvařil. Ještě nikdy v životě se o mne žádná žena nestarala.

Vzpomněl si na „třetí paní“, tu čertici, která ho nutila, aby jí masíroval nohy, a myslela jen na vlastní uspokojení. Kdeže by ho měla ráda! Tehdy mu bylo dvacet let. A to člověk není kámen, ale ani jen maso. Člověk nemá rád to, čím opovrhne. Ta žena si ho volala, aby ji masíroval. Spíš se styděl, než aby tomu byl rád. A kromě toho se bál. Ode dne, kdy si totiž uvědomil, že si pro něj hospodářova paní posílá, aby dělal něco nepatřičného, vždycky se přitom třásl. Odmítnout nemohl, ona rozhodovala. Jakkpak by se mohl ozvat! Jednou se na něj rozkřikla. To když viděla, že se vyhýbá určitým místům. Řekla mu: „Hlupáčku! Dvacetiletý mládenec a je už jako dědek!“ Tvářil se, že nerozumí.

„Copak myslíš, že jsem si tě pozvala opravdu jenom proto, abys mi masíroval nohy?“

Když viděla, že váhá, vynadala mu. Styděl se, a milovat nemohl. Ne, ještě žádnou ženu nemiloval. Proto nad miskou cibulové polévky od Nõ tolik přemýšlel. Může-li člověk najít přátele, proč si dělat nepřátele?

Když misku dopil, Nõ ji vzala a znovu naplnila. Chí Phèo cítil, že je celý zpoceny. Osušil si obličej rukávem kabátu, utřel si nos, usmál se a dal se znovu do jídla. Čím víc jedl, tím víc se potil. Nõ se na něj soucitně dívala a vrtěla hlavou. Cítil se jako dítě. Chtěl se s ní pomazlit jako s matkou.

Kdo by řekl, že je to Chí Phèo, který si rozbíjí hlavu, drásá obličej a probodává lidi? Byla to snad jeho skutečná tvář, obvykle skrytá? Nebo to nemoc změnila jeho zevnějšek i jeho nitro? Slabí lidé bývají hodní. Aby mohl být člověk zlý, musí být silný. Kdepak je jeho síla? Chvillemi si dělal starosti. Až dosud žil jen z krádeží a vyhrožování. Co s ním bude, nebude-li už na to mít sílu? Ve skutečnosti jeho síla spočívala v drzosti. Ale nejasně si uvědomoval, že jednou přijde chvíle, kdy to tak dál nepůjde. A pak bude zle! Nebesa! Jak teď toužil být čestný, se všemi se smířit! Nõ by mu otevřela cestu. Když s ním může žít v klidu a míru ona, proč by nemohli i jiní? Viděli by, že také dovede být neškodný. Přijali by ho do klidné a přátelské společnosti poctivých lidí... Neklidně se podíval na Nõ, jako by ji zkoumal. Stále mlčela, důvěřivě se usmívala a on pocítil úlevu. Řekl jí:

„Kdyby to bylo takhle pořád, bylo by to hezké, že?“

Neodpověděla, ale její červený nos jako by se ještě zvětšil. Neviděl na tom nic ošklivého.

„Co kdybys přišla sem a žila se mnou? Bylo by nám veseleji.“

Blýskla po něm očima. I skutečně oškliví lidé hezky blýskají očima, když mají rádi. Jemu se to zalíbilo a rozchechtal se. Když byl střízlivý, smál se docela příjemně. Nõ byla úplně spokojená. Kolik misek polévky spořádá! Bylo mu veselo u srdce. Štípl ji, až vyskočila. Zasmál se a řekl:

„Pamatuješ se ještě, co bylo včera?“

Lehce ho pleskla, jako by se jí žert nelíbil. Načpak ten ostych? I když byla ošklivá a stydlivá, líbila se mu. Myslel, že se uchechtá. Aby jí ještě víc poplašil, štípl jí silně do stehna. Tentokrát nevyskočila. Zaječela, chytla ho za krk a přimáčkla k zemi. Tak si projevovali své city a nemuseli se líbat. Proč by se líbali, když má jeden ústa rozpraskaná jako mez rýžoviště za velkého sucha

a druhý obličej rozsekaný jako kuchyňské prkénko? Mají prostší způsoby milování: štípou se, plácají... Je to vlastně jednodušší... Bude z nich párek k pohledání. Sami to poznali a rozhodli se, že se vezmou.

Nõ zůstala tedy u Chí Phèa nepřetržitě pět dní a nocí kromě doby, kdy chodila za výdělkem. On nepřestal pít, ale snažil se pít co nejméně. Z šetrnosti, ale především aby byl střízlivý, až se budou milovat. Ženy nepotřebují alkohol, aby muže omámily. Byl jí úplně opilý. Ale ta hlupačka si šestý den najednou vzpomněla, že má tetu, která se má dnes vrátit. Řekla si: Nechám milování a půjdu se jí dřív zeptat.

Když to stařenka slyšela, rozesmála se. Myslela, že je to vtip. Ale hned si uvědomila, že neteř nemá hlavu v pořádku, a polekala se. Styděla se před svým dědem a otcem. Také asi s hořkostí pomyslela sama na sebe. Vzpomněla si na svůj nekonečný život bez manžela. Pocítila trpkost. Byla rozhořčená a nevěděla na koho. Pak si ale vylila zlost na neteři. Ta děvka! To je ostuda! Je jí přes třicet a ještě běhá za mužskými. Přes třicet let... Kdo to jakživ viděl se ještě vdávat! Viděl to někdo v životě, vdávat se v takovém věku? A navíc koho si chce vzít! Copak všichni mužští vymřeli, že si vybrala toho parchanta kdoví odkud? Kdo by si vzal takového, který má jediné řemeslo - drásat si obličej a vymáhat tím peníze. Nebesa! To je ostuda, to je ostuda! Kdyby to viděl dědeček! Stařena křičela jako blázen. Hrozila třicetileté neteři, která se chovala jako poběhlice, prstem přímo do obličeje.

„Když jsi bez toho vydržela až doteď, vydržíš to i dál. Kdo by si bral takového Chí Phèa!“

Nõ to pobouřilo. Ale copak se mohla s tetou hádat? Té se to mluví, když je jí přes padesát. Věděla, že hádat se by bylo k ničemu. A protože se nemohla hádat, dusila se zlostí. Potřebovala si ji na někom vylít. Běžela k domu svého milence a zastihla ho, jak pije a nadává, že tak dlouho nejde. Nebyl zvyklý čekat. Protože musel čekat, sáhl po kořalce, aby zahnal stesk. Když se napil, musel nadávat, to už byl zvyk. Ale co ona udělala, že jí nadává? Jakým právem takhle vyvádí? Dupala a poskakovala zlostí.

A jemu se to tak líbilo, že se smál, až se mu hlava třásla. Tak on se ještě směje! On se jí vysmívá! To je k zbláznění! Založila ruce v bok, vztyčila hlavu, našpulila svá velkolepá ústa a vmetla mu do tváře všechno, co řekla teta. Chvilku přemýšlel a pak jako by pochopil. Najednou zůstal bez hnutí. Na okamžik se mu zdálo, že cítí vůni cibulové polévky. Seděl a mlčel. Vylila si zlost, červený nos jí zase splaskl. Byla sama sebou spokojena, otočila se, hodila zadkem a šla. Ohromený Chí Phèo vstal a zavolal na ni. Neodpověděla. Co měl dělat? Běžel za ní a chytil ji za ruku. Ale strčila do něho tak prudce, že upadl. Jakmile byl na zemi, musel křičet. Tak to bylo vždycky. Popadl kus cihly, aby se tloukl do hlavy. Ale nejspíš nebyl úplně opilý. Pomyslel si totiž, že když si ji rozbije tady, jen na tom prodělá. Musí jít k té děvce Nỏ a probodnout celou rodinu, probodnout tu její babiznu. A když ne, tak se bude tlouct do hlavy a rvát na celou ves. Ale aby si mohl rozbít hlavu, musí se úplně opít. Bez kořalky to nejde. Musí vypít ještě jednu láhev. A pil. Ale jako na zlost, čím víc pil, tím byl střízlivější. A čím byl střízlivější, tím byl smutnější. Kořalka mu smrděla. Chvillemi jako by cítil vůni cibulové polévky. Položil hlavu do dlaní a rozplakal se. Pak znovu pil. A ještě pil. Pil, až byl úplně opilý, a pak šel. Šel s nožem za pasem. Vrčel si: „Já ji zabiju! Já ji zabiju!“ Šel po cestě pořád rovně. Jak to, že zapomněl zahrnout k domku, kde bydlela Nỏ? Blázní a opilci nikdy neudělají to, k čemu se původně rozhodli.

Slunce pražilo, cesta byla prázdná. Chí Phèo pořád šel, nadořoval a vyhrožoval, že „ji“ zabije. Teď přišel k uličce ctihodného pána. Pustil se tam bez váhání. Všichni odešli na pole, jen ctihodný pán se natáhl k polednímu odpočinku. Chí Phèoův křik mu zkazil náladu. Od rána ho pobolívala hlava a toužil po lehké ruce, která by mu ji masírovala. Možná také jen chtěl, aby čtvrtá paní nebyla dlouho pryč. Nebyla doma a on vůbec nevěděl, kde je. Proč jen je stále tak mladá! Už je jí skoro čtyřicet a ještě je pěkná. Až příliš! Jemu bylo letos šedesát. Je tak slabý a starý, hořko pomysl. Bylo by možná lépe, kdyby byla taky stará. Ale ona je pořád mladá, svěží a hezká, jako když jí bylo přes dvacet, a k tomu

taková rozkošnice. Byla radost na ní pohledět, ale mělo to háček. Jako když se bezzubý člověk dívá na pěkný kousek pečeně. Její oči a ústa jsou pěkná, ale tolik připomínají děvku! Směje se každé maličkosti, přivírá oči a tváře jí zčervenají. Ach, jak nenáviděl ty holobrádky, kteří ji pořád obletovali. Obklopují ji jako voda žábu, jsou samá sprostota a ona se všemu směje! Je lehkomyšlná a nedbá na své společenské postavení! Fuj, kdyby tak všechny ty holobrádky zavřeli... V takových chvílích i rozumný člověk ztratí klid. Zvlášť když vidí takového Chí Phèa, který si jde akorát pro peníze na kořalku.

Přece však připravil padesát xu, aby mu je dal a rychle se ho zbavil. Když mu je dával, pro úlevu zařval:

„Jdi k čertu, Chí Phèo! A víc se mi tu neukazuj, nejsem přece tvoje pokladna!“

Hodil padesát xu na zem a řekl:

„Seber to a zmiz! Jdi si vydělat, nemůžeš mě přece pořád vyžírat!“

Chí Phèo vykulil oči a vztáhl proti němu ruku:

„Nepřišel jsem se prosit o padesát xu.“

Starý pán zmírnil hlas:

„Jen si to vezmi, já víc nemám.“

Chí Phèo zvedl pyšně hlavu:

„Povídám, že jsem nepřišel pro peníze.“

„To je dobře! To je dnes poprvé, co je nechceš. Tak co potřebuješ?“

„Chci být pořádný člověk,“ řekl Chí Phèo důrazně.

„Podívejme se!“ zasmál se pan Kiến. „Já také chci, abys byl pořádný a čestný muž – už kvůli vesnici.“

„Ale kdo mi vrátí čest? Jak se zbavím jizev od láhve na obličej? Už ze mne nemůže být pořádný a čestný člověk. Je jen jeden způsob, jak to udělat. Jen jeden... Tenhle!“

Vytáhl nůž a vrhl se na starého pána. Starý pán se posadil na lůžku a sotva stačil vykřiknout. Chí Phèo bodal a řval na celou ves. Když Chí Phèo řval, nikdo nespěchal. Proto když lidé konečně přišli, Chí Phèo už dokonával. Oči měl v sloup. Otvíral ústa,

chtěl mluvit, ale nevydal ani hlásku. Z krku mu ještě proudila krev...

Celá Vù Đai byla vzhůru. Všichni mluvili jen o tom překvapujícím zločinu. Leckdo se z něj tajně radoval. Byli i takoví, kteří se radovali veřejně. Někteří říkali: „Na každého jednou dojde, sousedí!“ Jiní se neostýchali dodat: „Jednoho ani druhého není škoda! Zřejmě se zabili navzájem a nikdo si aspoň nemusel špinit ruce.“ Největší radost však měli vesničtí hodnostáři. Přicházeli projevit účast, ale hlavně se podívat na starostu Cuônga. Četař Tào, který nepokládal za nutné se přetvařovat, řekl nahlas na tržišti: „Když je teď otec mrtev, syn už nevyklouzne. Lidi už ho naučí žrát bláto.“

Každý věděl, že „lidi“ jsou četař sám.

Prostí lidé si šeptali: „Starý vydřiduch je v limbu, mělo by se to oslavit.“ Ti nedůvěřiví jenom poznamenali: „Kolem starého bambusu vyrážejí mladé výhonky, odejde jeden, zůstane druhý, my z toho nebudeme mít nic...“

Teta mávala neteří prstem před nosem a jízlivě vykřikovala:

„Ty máš ale štěstí. Už si nevezmeš pana Chí Phèa.“

Nõ se usmála a v duchu si řekla:

„Jak to, že býval tak milý?“

Při vzpomínce na společně strávené noci pohlédla kradmo na tetu a pak rychle dolů na své břicho:

„Já blázen! Co když jsem teď těhotná, a on je mrtvý! Co budu dělat?“

S úlevou si vzpomněla na starou opuštěnou cihelnu daleko od obydlí a cest...

Ačkoli ještě před chvílíkou crčel prudký liják, nyní zčistajasna ustal. Mraky se dočista rozplynuly a slunce znovu vysvitlo. Paprsky slunečního světla obarvily třepotající se trsy tamarindových listů do zelenkava. Pára stoupala jako dým. Ulice byla samý flek, místy mokrá, místy suchá. Saigon mi v té chvíli připadal jako nevinné uplakané děvčátko, kterému ještě neuschly slzy a už se zase radostně směje. Ve spěchu jsem si oblékl kabát a vyrazil ven.

Už jsem si zvykl. Den, kdy jsem vkročil do Saigonu, byl dnem, který definitivně ukončil život bedlivě hlídaného školáčka z malé provincie. Teď už nedokážu sedět celé hodiny doma. Luxus a půvab perly Dálného východu stejně tak jako její bída mě neobyčejně přitahovaly. Mé nohy chtěly být v pohybu. Stále jsem musel být venku, mísit se s davem, prodírat se mezi lidmi, splynout v tlačnici a se spěchem saigonského dění. V davu nikdo nikoho nezná. Nikdo si nikoho nevšímá. Já ale pozoruji rysy, gesta a pohledy neznámých kolemjdoucích. Tohle všechno ke mně promlouvá. Rozpoznávám rozhárané životy, tiché osudy, znavené duše a touhy obtěžkané překážkami, které se nikdy nedají překonat.

Došel jsem až na začátek ulice Bonard, kde jsem potkal Thanh, která se vracela z nové tržnice Běn Thành. Nedokázal jsem skrýt překvapení. Už je to dlouho, co jsem zaslechl, že její manžel požádal o místo v Phnompenhu. Myslel jsem, že za ním už dávno odešla. Zeptal jsem se a ona jen otráveně místo odpovědi zavrtěla hlavou:

„Dal výpověď!“

Pousmál jsem se, ale s lítostí. Jejího manžela Tóa jsem dobře neznal. Párkrát jsem se s ním setkal, ale moc toho nenamluvil, poslouchal vás jen na půl ucha a odpovídal s neurčitým úsměvem a zadumanou tváří, skelné oči upřené do dálky.

Thanh si na manžela stěžovala už mnohokrát. Dávala mu za vinu, že nemá žádný cíl, že je nerealistický, že se nestará a že nemá zájem o pořádnou práci. A skutečně mu nerozumí, když jí rozhněvaně říká:

„Jak ty mi můžeš rozumět!?“

Abych byl upřímný, bylo mi jí líto. Nejednou mi připadalo, že Tá je člověk opravdu opovržením hodný. Jako manžel je příliš sobecký a zbabělý, nedokáže pro svoji rodinu kousek něčeho urvat. Kdyby tomu tak nebylo, proč by zničehonic opustil práci za víc než 70 ðôngů měsíčně, aby se vrátil k soukromému učení za pouhých 30? „Proč je tak bláhový! Podal výpověď? A co teď bude dělat?“

Paní Thanh si odfrkla: „To nikdo neví. Teď straší doma. Jestli máš volno, přijď na návštěvu.“

Proč mě proboha napadlo, že bych se s tím zmateným člověkem chtěl zase setkat? Skoro lhostejně jsem zahrnul do ulice Colonele Grimauda. Jejich byt se nacházel v nízkém chatrném domě číslo 123.

Když jsem vešel, nevšiml si mě, protože upřeně zíral do knihy. Teprve když jsem pozdravil, zvedl hlavu. Chvilí si mě prohlížel a tiše pozdravil:

„Á, ðinh.“

Ukázal na židli vedle školní lavice a řekl:

„Posaď se. Jak se ti daří? Všechno v pořádku?“

Usmál jsem se. Velmi vzácně se mi od něj dostalo tak zdvořilého uvítání jako tentokrát. Odjakživa mluvil jen tehdy, když mluvit chtěl. Zvedl jsem knihu, kterou četl. Byla o pedagogice.

„Máš učení opravdu rád, že?“ vyzvídal jsem.

Oči se mu rozzářily a tvář znenadání zbystrila:

„Samozřejmě! Nejen kvůli sobě, ale kvůli celému našemu národu, myslím na jeho duševní vzdělávání. Protože jen vzděláním se člověk může změnit. Jestliže vietnamská společnost chce pokrok, musí se vietnamský lid vzdělávat. Pokud milujeme svou zemi a záleží nám na její budoucnosti, není nic důležitějšího než vzdělání. Podporovat studium, šířit ho a propagovat.“

Zasít semínko dobra do myslí mladých lidí a čekat, jak se další generace změní. Kdo miluje naši zemi tak jako já, ten se mnou souzní.“

Nemohl jsem se ubránit pochybovačnému úsměvu. Jako by si toho Tá všiml, horoucně pokračoval:

„Dlouho jsem o tom přemítal a nyní jsem se rozhodl. Otevřu si vlastní velkou soukromou školu.“

Soukromá škola mu už dávno ležela na srdci. Našel pro ni vhodné místo, nakreslil plány, vymyslel způsob propagace, navrhl čtrnul program tak obsáhlý, že neměl v Indočíně obdoby. Bude platit velmi štedře, založí penzijní fond pro učitele, aby se mohli v klidu soustředit na kvalitu a oddat se pedagogickému řemeslu. Výuka bude probíhat podle nejnovějších metod. Zajistí stipendia pro mladé nadané studenty na studium v zahraničí, aby se vzdělávali v pedagogice.

Hovořil bez přestání, se zápalem, ale plynně, jako by dával přednášku. Ukázal mi mapu, návrh školy, cedule, hlavičkový papír ... všechno. Myslel jsem, že to jsou plány na zítra nebo na příští měsíc a že už má štosy peněz vyskládané v trezoru.

Náhle se otevřely dveře. Snědá ženská hlava zvědavě nakoukla dovnitř:

„Je paní doma, pane učiteli?“

„Není doma!“ odsekl podrážděně vyrušený Tá.

Tmavá tvář se zašklebila...

„Ta vaše ženská je pěkně divná. Nakoupí rýži za celý ðông a tři týdny nezaplatí!“

Pták letící vysoko v oblacích najednou spadl na zem. Ve tváři mu byl vidět ostych. Už nic neříkal, vzal pero a tvářil se, že opravuje proslov k otevření školy. Cítil jsem, jak mi duši prostupuje smutek.

„Znal jsi malého Tìnhe?“ zajímal jsem se.

„Proč?“

„Tìnhe byl můj mladší bratr. Zemřel před šesti sedmi lety. Thanh byla tehdy na pohřbu.“

Tá byl trochu překvapený, jak jsem změnil téma. A možná že v tom viděl příležitost ukončit tu trapnou chvíli, tak se zeptal: „Na co zemřel?“

„Na obrnu. Bylo mu teprve dvanáct. Necháпали jsme, proč najednou tolik zhubnul, postupně byl jen kost a kůže, celý zkřivený. Dítě, které rádo běhalo, najednou leželo po celé dny doma v koutě. Pořád plakal. Bylo mi ho líto a často jsem si s ním povídal, abych ho alespoň trochu potěšil. Moc rád hrál fotbal, a tak jsem mu tehdy vyprávěl příběhy z našeho fotbalového týmu.“

„Tinh! Tuhle neděli bude hrát náš klub s klubem Mãnh Sư.“
Tinh vykřikl:

„Opravdu? Tak to bude 4:0 pro nás! Postavte mě do obrany! Kdybych byl v obraně, to by se teprv vidělo!“

Tinh se postavil, ale jeho dvě nohy tenké jako tyčky ho neunesly, a skutálel se až na zem. Tinh se rozvzlykal a nešlo ho utišit.

Tá se hořce usmál.

Otřel jsem si slzy. Miloval jsem tolik svého bratříčka, nebo to byly slzy smutku nad osudem Táa, nad mým nebo nad osudem všech lidí, kteří mají nohy jako rákos, ale tak veliké sny?

(1941)

PSÍ MASO
Ondřej Slówik

V bambusové dýmce měl nacpanou už třetí dávku. Kouřil nepřetržitě, neboť za vlahých rán, jako bylo toto, kdy je vzduch příjemně chladivý, tabáček náramně šmakuje. Kouř hustý jako med se mu převaloval na jazyku a vpíjel se krví až do svalů, čímž celému jeho tělu působil blažené pocity. S matným očima vydechoval štiplavý dým jako komín kovářské výhně a prsty kreslil do vzduchu záhadné imaginární obrazce. Po několika omamných minutách se dostavil podivný pocit. Když totiž opojení trvá příliš dlouho, často skončí až nevolností. Lidé v takových chvílích buší hlavou o stěnu nebo jim z koutků úst odkapávají sliny jako vzteklým psům. A co může být vulgárnějšího? Omámení rychle vyprchávalo, a tak sotva dokouřil, hned měl nutkání nacpat dýmku znovu. Bambusová vodní dýmka se mu ne a ne omrzet. Mohl ji kouřit ve dne v noci, a stále mu chutnala.

Dýmka je sice neživá věc, ale i tak z nějakého důvodu dokáže člověka uchlácholit. Tahle měla ovšem jednu vadu. Skoro vůbec totiž nebublala. Jenom malinko syčela, jako vlhká tráva, což je zvuk nudný až k pláči. Nicméně dnes začala, kdoví proč, zase bublat. Klokotání bublinek se neslo čerstvým podzimním vzduchem jako britký smích. Že by přece jen dýmka měla duši? Dnešního chladivého rána si usmyslela, že přestane být zakřiknutá a začne si užívat více vzruchu. Kuřák zrovna tak. Vzhledem k tomu, že musel sedět jako přikovaný doma, měl pocit, že život nestojí za nic, a tak si nadával pod vousy. V duchu spílal obchodníkům s pomely za to, že se nerozhoupali koupit jeho úrodu, aby se mu v očích, když si představil, jak se nad krámkem babky Tam ve vánku otáčí zavěšený opečený vypasený pes s křupavou kůžičkou.

Kuřákova ústa se zalila slinami a do nosu ho cvrnkl lehký odér pálenky, jenž však opět ihned zmizel. Hrom do toho! Dneska je

ale příjemně! Pálenka s psím masem by v tomhle chládku přišly k duhu! Slin v ústech bylo tolik, že je polykal snad natřikrát. Nacpal další dávku tabáčku, aby si mohl ještě potáhnout. Dýmka stále chraplavě probublávala, ale kouř teď chutnal dosti jalově. Připadalo mu, že vdechuje destilovanou vodu, a při výdechu kouř znatelně hořkl. Zkrabatil rty, znechuceně si odplivl k patě sloupku, zaklonil hlavu a zahleděl se do štítu domku. Pálenka ... psí maso ... pálenka ... psí maso... Ty dvě myšlenky mu naprosto zaměstnávaly mozek. V mysli mu vytanul obraz, jak ze zlatavých psích kýtiček odkapává tuk a vedle stojí láhev pálenky Ván-ďiěň plná až po okraj. Jéje! V tomhle počasí by pálenka náramně bodla! Ale kde na ni vzít? Znovu tiše proklel obchodníka s pomely. Z jedné vody pohaněl i svou manželku: „Husa hloupá neschopná, pomela zralá, div nepadají ze stromu, a ona sem nedovlekla ještě ani jednoho zákazníka.“

Když se mu nadávky omrzely, mlaskl významně jazykem na znamení, že už toho bylo dost. Mocně se zapřel nohama, stoupl si a kamsi vyrazil. Kolemjdoucím se mohlo pozdávát, že přesně věděl, kam má namířeno, leč opak byl pravdou. Jakmile došel na konec uličky, zarazil se. Ulička se tam totiž větvila na dvě menší. Má se vydat tou vrchní, anebo raději tou spodní? Spodní ulička vedla k babce Vų, které by mohl prodat asi deset trsů zelených banánů. Jenže babka Vų si rozhodně vzpomene, jak jí onehdy prodal deset jiných trsů za dva đongy, které pak prohrál v karbanu. Bez vědomí babky pak banány prodal podruhé, aby dostal své peníze zpět. Kdyby banánovníky plodily dva trsy, nevypadal by jako podvodník. Banánovníky však bohužel od nepaměti rodí trs pouze jeden, a on tak má teď punc švindlíře.

No bóže! Tak si o něm myslí, že je šizuňk. A co? I kdyby mu někdo nadával tři dny v kuse, nebylo by to k ničemu. Akorát by si namohl pusou. Měl by si ale vzít ponaučení a zapsat si za uši, že nemá být propříště takový trumbera a prodávat už jednou prodané banány. Babka Vų si u něj nepochybně žádné další banány nepořídí. A nejen to. Určitě mu navrch bude spílat do nepřičetnosti. Spodní ulička se proto nejevila jako správná volba

a vyšlápl si tedy do té horní. Tak se stalo, že dokráčel přímo před krámeček babizny Tam. Ta už mu na sekeru nedá. Dluží jí totiž už za tři porce, a peníze v nedohlednu. Babka zaručeně nebude zářit štěstím. Zvedne nos, bude pozorovat imaginární ptačí hnízdo v bambusovém keři před krámkem a o něj ani okem nezavadí. Pokud bude přes míru neodbytný, Tam našpulí rty k modrému nebi a sykne: „Nejdřív zaplat, co dlužíš, a pak dostaneš najíst.“ To by byla ostuda. Pomalu ztrácel odvahu vydat se dál, avšak v ústech se mu opět začaly sbíhat sliny. Pálenka ... psí maso ... pálenka ... psí maso!... Oči se mu zamžily zlatavou barvou pečinky a zelenou lahvi pálenky. Spolykal sliny a zaúpěl. Pak ale nahlas mlaskl, aby si dodal odvahy pokračovat k cíli. Nač pochyby? Tam chce přece maso prodat, a ne ho nechat zkazit. On chce zase jíst, tak musí zaplatit. Peníze nemá, takže nezbývá než to připsat k dluhu. Jasně jako facka. Kdyby babizna Tam skutečně na sekeru nedávala, jak by se mu asi povedlo najíst se u ní už třikrát bez placení? O jednu více nebo méně, co na tom záleží? Odvážně vykročil kupředu svižným a veselým krokem, docela jako nějaký úředník s pozvánkou na hostinu.

Jak se přibližoval ke krámku, nesl se k němu Tamin nasupený hlas. Určitě zrovna chytila za flígr nějakého chorobného neplatiče, co šel náhodou okolo. Zatracenej pech. S hrknutím se zastavil a poslouchal, o co kráčí. Bába zatrolená. Kyselá jak citron. „Nemáš prachy, tak se nažer vzduchu, prevíte. Že tě hanba nefackuje,“ láteřila babizna. Tak teď už si u ní koupím leda suché z nosu, blesklo mu hlavou, zhluboka si povzdechl a otočil se na patě... Šoural se ztěžka a bezdušně, všecek zesláblý. Ruce i nohy měl jako z olova. Cítil se jako kuřák opia, jenž už drahnou dobu nedostal potáhnout. Co chvíli si dával ruku před pusou, poněvadž zíval jak būvolí tele a z očí se mu draly slzy. Proklestil se bambusovým hájkem mezi rýžová políčka. Podzimní sluníčko příjemně žhnulo, zkrátka počasí k pohledání. Políčka zrající rýže připomínala pláty zelené husí kůže třesoucí se v chladném vánku. Pohled do krajiny v něm evokoval představu dospívající dívky. Hromská práce! Kéž by měl v myšlenkách místo i pro něco jiného než

kořalku a psí maso! Kéž by mu tak nekručelo v žaludku, to by si teď lebedil. Bažil však po kořalce s psím masem, jenže ani jedno z toho mu nebylo dopřáno. Jeho existence mu přišla k uzoufání smutná. Život je zkrátka pes. Počasí se mu najednou zdálo nerudné jako stará ženská, která od kolébky nedostala pořádně najíst, a podzimní sluníčko mu také už pilo krev. Ploužil se dál s hlavou zabořenou mezi rameny a přimhouřenýma očima, až by se zdálo, že při chůzi spí. Snad by i skutečně usnul, kdyby ho jedna nečekaná událost kvapem neprobrala.

Došlo k tomu, když se mátožně vrátil domů. Znenadání ho cosi vylekalo. Na dvorku na něj vybafl psík, který do té doby pospával ve stínu pod keřem. Moc nechybělo a zakousl se mu do nohy. Povyskočil úlekem. Vzpomněl si, že vlastně doma mají příšleplého žilhaného psíka, jenž se čas od času omylem zahryzává i do nohy některého z páníčků, což je venkonce m neodpustitelné. Nikdo si přece nevydržuje psa, aby ho rafal do vlastní nohy! A další věc: chovat kočky nebo psy je též otázkou společenského postavení; u boháčů je to jasné, bojí se zlodějů a mají plné spižírny, ale k čemu je pes nuzákům jako on? Kdyby doma byla batolata, ještě by se o tom dalo uvažovat, jenže nejmladšímu synkovi už byly tři a klidně si sám pobíhá po okolí. Rýžová zrnka jsou letos vzácnější než perly. Před každým jídlem musí pečlivě odměřovat porce. V takové situaci by pronic zanic živil psa jenom trouba... Pes bude mít utrum. Muž byl se svou argumentací navýsost spokojený, pokýval hlavou a kradmo pohlédl na flekaté zvíře. Psík se lenivě rozvaloval pod banánovníkem. Nedá se svítit, nadešla jeho hodinka. Popadl bambusový koš, obešel psíka a postavil se mu za ocas. Prásk! Pes se vyděsil k nepřičetnosti. Vězel pod košem a nemohl se ani hnout. Jeho život šel ke konci.

„Lidičky! Lidičky! Lapil jsem psisko!“ ječel nadšeně.

Děti hrající si v hlíně mezi domy pohodily na zem kusy banánovníku, postrkovaly se a jedno přes druhé klopytaly a pokřikovaly:

„Lidičky! Lidičky! Tatínek lapil psisko! Koukejte!“

„Děti, rychle sem! Držte ho! Držte ho pevně!“ komandoval otec.

Dcerka, nejstarší, prostřední i nejmladší syn Prcek se vrhli na psíka. Jeden popadl přední nohy, druhý zadní a zbylí dva zalehli koš. Otec odešel pro hůl, kterou by psovi přitlačil hlavu k zemi.

„Zabiješ ho, tatínku?“ vyzvídal mladší synek.

„Paráda, vid', Prcku?“

„A bude ta pečínka i pro děti?“

„Já náhodou psí maso normálně jím!“

„Že váháš! Dostane se na nás na všechny.“

„I na ségru?“

„Ticho! Jestli se ta potvora vysmekne, tak máme po ptákách!“

* * *

Mladá žena se vracela z trhu se zasněným úsměvem na rtech. Usmívala se při pomýšlení na své děti. Z nějakého důvodu pořídila čtyři pruty cukrové třtiny, za něž utratila přesně tři trnh. Celodenním prodejem zboží, co si ráno přinesla v koši na hlavě, si vydělala pouhých šest xu. Kde se v ní vzala taková rozhazovačnost? Možná za to mohlo to pěkné počasí. Nebo že by to byla její slabost pro Prcka? Vždycky když se vrací z trhu, její děti se překřikují od radosti a Prcka je slyšet ze všech nejvíc. Nejspíš se bojí, že ho starší bráškové při vítání mámy předběhnou. Často kvůli tomu i pláče. Občas je tak natěšený, že se mu zamotají nožičky a plácne sebou na zem jak dlouhý tak široký. To pak mamince pro něj nezbyde nic než prázdná dlaň. Ženě před očima vytanula usoplená a uslzená tvář nejmladšího synka. Hrálo jí to u srdce, ale přesto, taková útrata. Rozveselil by ho i dárek za jediné trnh. Kde teď vezme peníze na rýži? Navíc je přece známá věc, že si nemohou dovolit utratit víc než dvě hào na celou rodinu denně. Hluboko v srdci je jí dětí líto, ale nemůže si dovolit dát jim to najevo. Rozhazovat kvůli nim takový majlant byla skutečně holá nerozvážnost. Počasí zkrátka lidi ovlivňuje podivným způsobem. Dneska je totiž maminka celá naměkko. Období letních žárů už

odeznělo, a štiplavý zimní chlad ještě nedorazil. Nebe je jako vymetené a modré, sluníčko příjemně hřeje. Větrník na kůži dává vlahý pocit, jako by člověk zrovna vylezl z koupele. Celým světem se rozhostil klid, nikdo se nesváří, všichni jen vychutnávají život. Práce v tomhle počasí je spíš zábava, pomyslela si maminka. Kdyby si na trhu nikdo třtinu nekupoval, kdo by se s ní tam vůbec nosil, přemítala dál. Sice se odhodlala utratit jeden a půl xu za čtyři dlouhé a sladounké pruty, ale vzápětí jí těch peněz začalo být líto. Cestou domů to xu a půl nemohla dostat z hlavy. Uklidňovala ji jediná představa rozesmátého Prckova obličej, až mu třtinu ukáže. Beztak to žádná škoda není. Však přece rodina nedojde ztráty. Aspoň si děcka jednou pořádně pochutnají.

K vrátkům domu se blížila rozrušeně, nepatrně se třásla, ale na rtech se jí zračil úsměv. Co to, žádný povyk, žádné vítání. Kam se všichni poděli? Maminka začala děti volat a vyplašeně se rozběhla k rybníčku za domem. Heleme se! Celá rodinka je tu... Ale pročpak je tady sekáček, prkénko a všechen ten nepořádek?

Žena překvapeně sledovala manžela, jak máčí opálenou mrtvolu psa v jezírku a slámou z ní odrbává poslední zbytky chlupů. Bude snad posvícení? Chtěla se na to manžela zeptat, ale zarazila se, protože byl v obležení svých kumpánů. Nejspíš bude výročí úmrtí nějakého významného předka... Zavřela oči a snažila se mermomocí vzpomenout. Pětadvacátého září ... ale to přece nikdo neumřel! Jakápak tedy veselice? Najednou se v ní vzňal plamen zuřivosti, až celá zbrunátněla. Žádné výročí se slavit nemá, a i kdyby, proč by se k tomu měl porážet pes? Pro takhle nuznou domácnost, kde pomalu není co do huby, musí bohatě stačit tři hào. Na předky stačí jen v dobrém pomýšlet, na co takhle zbůhdarma rozhazovat? Hrůza! Za co mě trestají? Proč jsem si já nešťastná brala mamlase, co se o rodinu nepostará a myslí jenom na chlast a na žrádlo. Takový velký pes by hodil nejméně tři stříbrné đongy. Celá rodina by za to mohla jíst čtrnáct dní. Sotva manžela chytne mlsná, hned jde mordovat psa. Všechno by sežral, zničil, zpustošil. Úplně jako by jedl maso vlastních dětí! Žena se zalykala slzami. Chtělo se jí hystericky ječet, ale

před manželovými kumpány si netroufala a radši držela jazyk za zuby. Dívat se na to už ale nemohla, a tak s nahněvaným dupáním utekla do domu. Praštila sebou na pryčnu, až to zadunělo. Celým tělem se jí rozhostil pocit bezmoci a beznaděje...

Trvalo to celou věčnost, než se manžel vrátil. Utíral si ruce do košile a uculoval se.

„Máme rejži?“

„Kde bychom na ni asi tak vzali?“

„Co mám teď teda dělat?“

„Dělej si, co chceš!“

Manžel se mohl propadnout hanbou. Za normálních okolností by manželku jednoduše profackoval, ale to by dneska mohl rovnou sám vyhnat všechny kumpány. Žena je navíc zrovna zjevně vzteky bez sebe. Stačila by jedna rána, a její křik by slyšela celá vesnice. To by tak hrálo! Nasadil falešný úsměv, aby uklidnil situaci...

„Tak se přemoz a kup nějakou na dluh.“

„Nemám čas!“

V manželovi začala vřít krev a už se neudržel. Vypouklil oči, sjel ženu hrozivým pohledem a zařval:

„Manželka jako ty je úplně k ničemu!“

V ženině tváři se zaleskly slzy a muž cítil, že zvítězil. Teď už stačí jen opatrně maličko přitlačit.

„Proč jsi taková tvrdohlavá? Já přece nechci rozhazovat peníze, jenže co mám dělat, když mě pořád někdo někam zve? Jak by to vypadalo, kdybych je já taky někdy nepohostil? Ten pes ráno asi sežral něco otráveného, já už ho pak jenom dorazil...“

Tak je to tedy... Žena se nepatrně uklidnila. Uvědomila si, že jí nic jiného nezbyvá. Manžel byl také trochu vznětlivý jako pes. Když mu bude odporovat, nakonec ji stejně vždycky poráží. Nedá se svítit. Bude mu nějakou rýží muset opatřit. Vstala z pryčny, pohrdavě pohlédla na muže a zareptala:

„Kolik jí mám koupit?“

„To si spočítej sama,“ odvětil muž se spokojeným úsměvem.

„Tři hosti a já jsou čtyři plus ty a děti.“

„Já s dětmi si nedáme. Pět hào je strašně peněz. Víc nám na dluh stejně nikdo nedá.“

„Dobře, tak teda za pět hào. Stav se taky u Xuyên, ať mi pošle láhev kořalky, a vezmi s sebou nádobku na rybí omáčku. Za jedno hào by pustit mohla.“

Ty bys toho chtěla! špitla pro sebe manželka s pocitem, jako by ji právě okradli. Ale co, kdo chce kam, pomozme mu tam. Půjde a prostě mu to koupí. Jestli kvůli dluhům budou muset prodat veškerý majetek, tak ať. Jíst se bude, dokud je co. Když nic není, musí se hladovět. Táta se přecpe a děti budou o hladu. V nejhorším půjdou s dětmi o žebrotě...

Příprava hostiny skončila, pes byl sice dost vychrtlý, ale voněl lákavě. I tak z něj ale byly dvě plné misky krvavé polévky, což hodujícím velice pozdvihlo náladu. Štavnaté masíčko bylo úhledně vyrovnané na dvou velikých mísách. Proč se s tím pracně rozdělovat na menší porce? Z bublajícího hrnce se linula voňavá pára. Není přece důvod špinit příliš nádobí. Všichni souhlasili s nápadem hostitele, že ragú se bude nabírat společně přímo do mís po nakrájeném mase. Tak to bude nejjednodušší, dvě mísy a dost. Až ragú v mísách dojde, nabere se další přímo z hrnce. Jí se přece maso, a ne misky... Hostitel ze všech sil hledal argumenty pro své počínání a nezdálo se, že by si někdo stěžoval. Nemusel přece hned roztrubovat, že v celém domě žádné jiné nádobí není. Ale co. Hlavně že se už brzy budou moct posilnit kořalkou. Všichni už navíc šilhají hlady a tečou jim sliny při vůni té libé vůni.

Pan domácí si zlehka olízl rty, vyšpulil bradu a zeptal se:

„Už to asi bude, ne?“

„Určitě!“

„Pustíme se do toho?“

„Jak řekne hostitel!“

„Tak vzhůru do jídla!“

Rozkročil se do podřepu, rozpřáhl ruce a vyplázl jazyk, až vypadal jako unavený pes za horkého dne. Zdálo se, že se chystá spíše roztáčet těžký kamenný mlýn na rýži než zvednout dřevěný jídelní tác. Ve skutečnosti to byl jenom projev radosti a úcty

k hostům. Jeden ze strážníků natáhl levou ruku představující imaginární bubínek a ukazováček pravé ruky používal jako paličku. Vypnul hrud', tloukl na neviditelný bubínek a volal:

„Bum! Bum! Bum!“

Podobný zvuk vydával bubínek, kterým velmožové pobízeli služebnictvo ke zdvihnutí nosítek. Hostitel teď neméně obřadně zvedl do úrovně své tváře tác plný psí hostiny...

„Bum! Bum!“

To nás jistě zvou k obědu, pomyslely si děti a smály se na celé kolo, když viděly, jak si dospělí hrají na mandaríny. Nahrnuly se do sednice jako mouchy. Prostřední synek se vyškřábal na jídelní lavici a očekával přiděl. Nejmladšímu se tam vylézt nepodařilo, a tak se rozplakal. Otec výhrůžně vytřeštil oči a zaláteřil:

„Kdo vás sem volal, holoto?“

Prostřední synek měl na krajíčku a rychle z lavice slezl. Nejstarší hned využil situace a začal bratra peskovat:

„Jedeš! Tam se neseď! To není místo pro děti!“

Vzápětí to ale sám slízl.

„A co ty?“ otočil se na něj otec. „Vezmi Prcka a běžte se najíst do kuchyně.“

Jakmile děti zmizely z dohledu, položil otec tác na stůl, významně mrknul, zazubil se a pronesl teatrálně zvučným hlasem:

„Drzouni jedni! Tohle místo přece slouží mandarínům, aby si mohli vychutnat doušek něčeho ostřejšího. Nemám pravdu, pánové?“

„Pravdu díte, pane hostiteli!“ přitakával jeden z hodovníků.

„Neřešme už malichernosti... Dobrou chuť, pánové!“

Tři mandaríni spořádaně zasedli ke stolu. Hostitel obřadně sepjál ruce, pak se poškrábal na hlavě a tichým hlasem zahájil proslov:

„Vážený pánové, nestává se každý den, aby náš dům navštívila taková vzácná návštěva... Připijme si na zdraví sklenkou prosté pálenky.“

„Ať slouží!“

Fráze „ať slouží“ zněla v té situaci až aristokraticky, všechny čtyři to rozesmálo. Hostitel rozlil pálenku do dvou misek. Z každé pak pili dva strážníci, kteří hodovali, pili, diskutovali a řehtali se, až se střecha domu otrásala.

* * *

Pohublá matka a čtyři děti jako kost a kůže se krčily v rohu kuchyně. V téhle rodině měly podobně mrzké postavení jako housenky nebo mravenci vůči králi.

Při pohledu na ošívající se zbídačené děti se matce svíralo srdce. Bylo jí jasné, že mají hlad. Když má člověk hlad a zároveň z vedlejšího pokoje čichá vůni psí pečinky, v břiše se rozkručí o to víc. Pijatika otce a jeho kumpánů se táhla už věčnost. Matka začínala notně zuřit! Snad by i chtěla umřít, kdyby jí svědomí dovolilo zanechat děti napospas.

„Vydržte ještě chvílku, děti. Chlapi za chvílku dojedí, a pak si dáme my,“ chlácholila hladovce.

Rozpustila si vlasy a nechala děti chytat vši, aby je rozptýlila. Propána! Těch je! V jednom malém pramínku bylo vidět čtyři nebo i pět kousků. Dcerka a dva starší synové závodili v lapání a chycené exponáty podávali Prckovi, který je lupal mezi prsty. Zpočátku to byla docela zábavná kratochvíle, která se však rychle omrzela. Jako první prokoukl lest Prcek. Vylezl matce na klín a protivně zakníkal:

„Hlad, mámo, hlad!“

V ten moment si i ostatní děti vzpomněly, že mají hlad. Přestaly lovit vši v matčiných vlasech a začaly vzdychat. Hrozně se jim sbíhaly sliny a ve tvářích se jim zračil žalostný výraz. Válely se po zemi, kasaly si košile a vystavovaly na odiv vyhladovělá břicha.

Ženě se draly slzy do očí. Naštěstí se ze sednice ozval hlas otce:

„Kde jsi, dcero? Pojď uklidit nádobí!“

Všechny čtyři děti svorně vyskočily ze země a obličej se jim rozzářily. Dcera odpověděla uctivým „ano, prosím“ a rozběhla se

do sednice. Chlapci se usadili zpět na zem a nedočkavě očekávali hostinu. Za okamžik se vrátila sestra s tácem. Obřadně ho držela nad hlavou jako chvíli předtím otec. Bratři vstali ze země a začali se sápat po tácu. Sestra ho držela, jak nejvýš to šlo, a umravňovala sourozence:

„Nechte toho, dost už! Ať to nezvrhnete...“

„Tak to dej dolů!“ durdil se nejstarší bratr.

„Nedám. Nic nedostanete!“ provokovala sestra se zdviženou bradou.

„Mám ti jednu ubalit?“

„No vážně, nic nedostanete.“

„Nech toho, a sundej ten tác dolů!“ osopil se na sestru rozeleně bratr.

„Na, najezte se!“ štekla sestra a postavila tác na podlahu.

Přelétla očima sourozence a potměšile se uchechtla. Matka propadla hlubokému splínu. Na tácu byly pouze prázdné misky. Prcek se hlasitě rozplakal. Začal se v záchvatu válet po zemi a kopat nohama jako pomínutý. Malýma ručkama se škrábal na matku, a ta se se zarudlým nosem dala do usedavého pláče. Dcera i oba starší bratři se k ní přidali.